

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT "ION
CREANGĂ" DIN CHIȘINĂU

FACULTATEA DE FORMARE CONTINUĂ

CURRICULUM

la modulul B. *Didactica de specialitate.*

Perspective curriculare și abordări didactice ale

Educației civice / Educației pentru societate

pentru stagiul de formare profesională continuă

Educație civică / Educație pentru societate

Grup-țintă: cadre didactice din învățământul general

Curricula la Modulul B *Didactica de specialitate. Perspective curriculare și abordări didactice ale Educației civice / Educației pentru societate* – a fost actualizat și aprobat în ședința comună a catedrelor din 25.09.2018 (PV nr.1), ținând cont de noile schimbări intervenite în învățământul preuniversitar prin introducerea disciplinei *Educație pentru societate* și în baza rapoartelor sinteză privind chestionarea cursanților, angajatorilor, cadrelor didactice.

Autori:

- Ursu Valentina, dr., conf. univ.
- Noroc Larisa, dr., conf. univ.
- Nastas Jeni, dr., conf. univ.
- Moldovanu Iosif, lector universitar
- Melinte Veronica, lector universitar
- Samoilenko Valentina, lector universitar

I. INTRODUCERE

Misiunea programului de formare profesională continuă *Educație civică / Educație pentru societate* este profesionalizarea în domeniul științelor educației, într-o lume în schimbare, valorificând educația pentru societate, promovând învățarea pe tot parcursul vieții și eficientizând dezvoltarea profesională și personală a cadrului didactic.

Scopul programului este dezvoltarea atât a competențelor profesionale, cât și personale ale cadrelor didactice ce realizează instruirea în activități școlare în procesul educațional desfășurat în instituțiile de învățământ și au menirea să dezvolte potențialul cognitiv, afectiv și acțional al copiilor și tinerilor, să răspundă intereselor și opțiunilor acestora.

Public-țintă vizat

Cadrele didactice formate în cadrul cursurilor de formare profesională continuă la *Educația civică / Educație pentru societate* activează în instituțiile de învățământ general, în calitate de cadru didactic, coordonator al activităților educaționale, voluntar în asociațiile obștești, manager al proiectelor comunitare etc.

Structura programului de formare profesională continuă a cadrelor didactice

(Durata de studii 3 săptămâni, 20 credite, 150 ore contact direct, 450 ore lucrul individual)

Module/categoria disciplinelor cursurilor	TOTAL ORE	Inclusiv, num. de ore			
		<i>Teoretice (prelegeri interactive)</i>	<i>Practice (activități practice)</i>	<i>Activități individuale</i>	<i>Evaluare</i>
Modulul A. Psihopedagogie	45	13	27	135	5
Modulul B. Didactica de specialitate <i>Perspective curriculare și abordări didactice ale Educației civice / Educației pentru societate</i>	75	22	45	225	8
Modulul C. Tehnologii informaționale și de comunicare în procesul educațional	15	4	10	45	1
Modul D. Dezvoltare profesională	15	4	10	45	1
TOTAL	150	43	92	450	15

Competențe profesionale dezvoltate:

Competențe la nivel de cunoaștere și înțelegere

- Explicarea noțiunilor fundamentale legate de copil și copilărie, specificul dezvoltării capacităților în evoluție ale copiilor, nevoile diferitor grupuri de copii și factorii care influențează copilăria.
- Definirea drepturilor copilului, caracteristicile drepturilor copilului, drepturile specifice pentru copii, legătura dintre drepturile copilului și drepturile omului, etapele în recunoașterea și adoptare a drepturilor copilului.
- Cunoașterea tipologiei și mecanismului de funcționare a instituțiilor politice, mediatice.
- Distingerea rolului instituțiilor politice, mediatice în funcție de regimurile politice.
- Cunoașterea strategiilor didactice specifice *Educației civice / Educație pentru societate* și oportunităților pe care le oferă acestea.

Competențe la nivel de aplicare:

- Raportarea instituțiilor politice, mediatice la cadrul legislativ al statelor.
- Exemplificarea tipurilor, strategiilor de influență, manipulare asupra grupurilor mici, grupurilor sociale mari.
- Aplicarea în activitatea profesională a conceptului de drepturi ale copilului ca pe o relație dintre titularul de drepturi și titularul de obligații, inclusiv în examinarea situațiilor cotidiene referitoare/cu implicarea copiilor.
- Identificarea fenomenelor și proceselor sociale, economice, culturale, politice din societatea contemporană care influențează formarea cetățeanului activ și responsabil;
- Identificarea cauzelor utilizărilor metodelor de influență de către instituțiile politice, mediatice.
- Stabilirea parteneriatelor educaționale pentru desfășurarea activităților de interes comunitar.

Competențe la nivel de integrare:

- Proiectarea activităților de învățare a drepturilor copilului, bazate pe principiile Convenției cu privire la Drepturile Copilului.
- Evaluarea critică a impactului metodelor de influență, manipulare asupra conștiinței maselor.
- Conștientizarea rolului educației civice, culturii politice și culturii civice în societatea contemporană.
- Proiectarea demersurilor didactice respectând coerența dintre competențe disciplinare – subcompetențe – conținuturi ale învățării – strategii didactice de predare și de evaluare.
- Proiectarea și realizarea orelor practice de interes comunitar în conformitate cu recomandările disciplinei și valorificând resursele comunității.
- Utilizarea strategiilor didactice centrate pe elevi, care favorizează învățarea activă și colaborarea dintre aceștia.

II. Administrarea modulului/unităților de conținut

Statutul modulului	Total ore	Inclusiv, num. de ore		Credite	Forma de evaluare finală
		Contact direct	Lucrul individual		
Obligat	300	75	225	10	admis- respins

III. Unități de conținut la modul și repartizarea pe ore:

Nr. ord	Unități de conținut/modul	Numărul de ore			lucrul individual
		Contact direct	teoretice	practice	
1.	Metodologia promovării și respectării drepturilor copilului	10	4	6	36
2.	Abordarea educației pentru cetățenie democratică în societatea contemporană	6	2	4	22
3.	Strategii didactice interactive la	10	4	6	35

	<i>Educația civică/ Educația pentru societate</i>				
4.	Metodologia aplicării descriptorilor la <i>Educația pentru societate</i>	14	4	10	40
5.	Instituții politice, mediatică și tehnici de influență	6	2	4	28
6.	Educația interculturală prin intermediul <i>Educației civice / Educației pentru societate</i>	6	2	4	20
7.	Dezvoltarea competențelor de <i>Educație pentru patrimoniu</i>	7	2	5	22
8.	Participarea civică și activități de voluntariat	8	2	6	22
	Total contact direct și lucrul individual		22	45	225
	Evaluarea - 10% din modul	8 ore			
	Total ore				300

IV. Curriculum de formare profesională continuă pe unități de conținut

Tema 1. Metodologia promovării și respectării drepturilor copilului. Înțelegerea copilului și a copilăriei. Înțelegerea drepturilor omului și a drepturilor copilului. Convenția cu privire la Drepturile Copilului (CDC) – cel mai complet și cel mai semnat document internațional privind drepturile omului. Principii orientative ale CDC. Drepturile copilului ca o relație dintre titularul de drepturi și titularul de obligații. Drepturile copilului la supraviețuire. Drepturile copilului la dezvoltare. Drepturile copilului la protecție. Drepturile copilului la participare. Drepturile la mobilizare. Cadrul legal și instituțional național privind drepturile copilului. Monitorizarea și raportarea respectării drepturilor copilului. Competențele de bază pentru cadrele didactice în domeniul *Educației pentru cetățenie democratică și educației privind drepturile omului* (ECD/EDO). Proiectarea și evaluarea activităților de învățare a drepturilor copilului.

Tema 2. Abordarea educației pentru cetățenie democratică în societatea contemporană. Statutul legal și politic al cetățeniei. Cetățenia ca proces social. Cetățenia ca instituție politică. Domeniile prioritare ale educației pentru cetățenie democratică: cultura civică; cultura politică; participarea politică. Cultura civică - integrarea normelor de comportament și a valorilor politice în rețeaua culturii naționale. Cultura politică - un model de atitudini individuale și de orientări față de politică manifestate în rândul membrilor unui sistem politic. Participarea politică - gradul în care cetățenii se folosesc de drepturile democratice aferente activității politice, la care sunt îndreptățiți prin lege. Participarea politică - indicator al culturii politice și al naturii politice a societății.

Tema 3. Strategii didactice interactive la Educația civică / Educația pentru societate.

Metodologia proiectării de lungă durată pe unități de conținut la orele de Educația civică/Educația pentru societate. Utilitatea proiectării pe unitatea de conținut la orele de Educația civică/Educația pentru societate. Managementul lecției din perspectiva asigurării calității la orele de Educația civică/Educația pentru societate. Strategii didactice axate pe formare de competențe la orele de Educația civică/Educația

pentru societate. Importanța raportului valori - abilități - cunoștințe în formarea competențelor. Metode interactive de predare – învățarea a modulului „Omul ființă socială” – brainstorming, „Ceapa identității”, „Palma identității”. Rolul și importanța metodelor interactive de învățare-predare în formarea competențelor: respect de sine, demnitate umană. Jocul de rol și importanța lui în formarea comportamentului social și pro-social la orele de *Educație civică/Educație pentru societate*. Utilizarea metodei dezbaterii – ca metodă interactivă în formarea comportamentului social și pro-activ la orele de *Educație civică/Educație pentru societate*.

Tema 4. Metodologia aplicării descriptorilor la Educația pentru societate Specificul evaluării rezultatelor la *Educația pentru societate* din perspectiva formării de competențe. Standarde de eficiență. Referențialul de evaluare. Evaluarea rezultatelor școlare la educația civică. Principii ale evaluării. Strategii de evaluare. Standarde de eficiență a învățării. Referențialul de evaluare. Aplicații.

Tipuri de evaluare. Metode și tehnici de evaluare. Metode alternative de evaluare. Specificul metodelor de evaluare. Algoritmul elaborării unui instrument de evaluare. Testarea. Obiective de evaluare. Matricea de specificații. Baremul de corectare. Evaluarea rezultatelor școlare din perspectiva formării competențelor. Activități practice de aplicare a metodelor și tehnicilor de utilizare a descriptorilor la diferite clase. Elaborarea obiectivelor de evaluare la diferite teme. Elaborarea matricei de specificații: exersarea la diferite unități de învățare. Aplicare diferitelor tipuri de descriptori.

Tema 5. Tehnici de manipulare în regimurile nedemocratice

Regimurile nedemocratice, clasificare. Tipologia manipulărilor: mari, medii, mici. Tehnici de influențare a maselor. Doctrina politică mijloc de persuasiune. Remodelarea gândirii. Limbajul de lemn. Cultul personalității. Mitul politic. Delimitarea societății. Represiunile și violența în regimurile nedemocratice. Ritualurile politice. Controlul gândirii și formarea de atitudini prin artă și educație. **Tehnici de manipulare prin mass-media și rețele de socializare.** Tipologia mijloacelor de informare în masă și tehnici de influență. Persuasiunea. Propaganda. Zvonul. Bârfa. Dezinformarea. Împrumutul mesajului și Inversarea mesajului. Publicitatea. Psihologia culorilor. Tonalitatea vocii, mimica, gesturile – tehnici de formare a atitudinii.

Tema 6. Educația interculturală prin intermediul Educației pentru societate

Interculturalitatea – dimensiune a educației pentru societate. Caracterul interdisciplinar al educației interculturale. Globalizarea și diversitatea etnică. Perspectiva integrării europene și educația interculturală. Comunicarea și dialogul intercultural ca element al conviețuirii sociale. Integrarea socială prin interculturalitate. Valorile societății interculturale. Republica Moldova – stat multiethnic. Valorificarea potențialului cultural și științific al etniilor conlocuitoare. Educația interculturală ca modalitate de prevenire și atenuare a conflictelor. Metodici și tehnici de educație interculturală.

Tema 7. Dezvoltarea competențelor de Educație pentru patrimoniu. Identificarea patrimoniului cultural. Identificarea bunurilor ce urmează a fi protejate. Opere de arhitectură, de sculptură, pictură monumentală. Obiecte ale patrimoniului arhitectural în Republica Moldova și alte state europene. Opere aflate sub protecția internațională a UNESCO. Monumente sculpturale ale republicii. Pictura monumentală și rolul ei în istorie. Ansamblurile. Siturile. Monumente sub formă de bunuri imobile. Monumente sub formă de bunuri mobile. Folclorul, obiectele de artă populară. **Valorificarea tezaurului cultural.** Organizații de cultură. Uniuni de creație, asociații, instituții și întreprinderi ce desfășoară activități de valorificare a patrimoniului cultural. Artă populară, meșteșuguri artistice (artizanat), activitate artistică de amatori. **Transmiterea către generațiile viitoare a patrimoniului cultural.** Proiecte

comunitare. Schimburi culturale internaționale. Educație artistică. Activități locale, regionale, naționale și internaționale artistice, științifice, didactice, educative.

Tema 8. Participarea civică și activități de voluntariat. Participarea civică – component de bază al cetățeniei. Legislația națională privind asociațiile obștești și activitățile de voluntariat. Domeniile de utilitate publică. Principiile de bază ale activităților non-formale și de voluntariat. Factorii educației non-formale. Rolul instituțiilor de învățământ în educația non-formală. Asociațiile nonguvernamentale pentru tineret din Republica Moldova - promotoare a voluntariatului. Proiecte și programe civice. Manifestări educaționale non-formale.

V. Finalități

La finalizarea programului de formare profesională continuă formabilul va fi capabil:

- Să analizeze critic tehnicile de influență/manipulare în mass-media, rețelele de socializare, în cadrul regimurilor politice.
- Să distingă soluții de diminuare a efectelor manipulării maselor.
- Să conștientizeze importanța acțiunilor de protecție a monumentelor de istorie și artă pentru păstrarea culturii naționale.
- Să se implice în activitatea structurilor de stat și organizațiilor obștești din Republica Moldova, preocupate de problemele cunoașterii și valorificării patrimoniului cultural național și universal.
- Să utilizeze diverse metode pentru documentare și acumularea informațiilor despre instituțiile și organizațiile donatoare de granturi și proiecte.
- Să implice elevii într-un proces permanent și autentic de monitorizare și raportare a respectării drepturilor copilului.
- Să elaboreze proiecte ale activităților extra-curriculare pentru liceele unde activează.
- Să evalueze impactul proiectelor derulate în liceele unde activează.
- Să determine perspectivele implicării personale în proiecte și programe civice.
- Să definească noțiunile cheie ale educației interculturale: toleranță, interculturalitate, multiculturalitate, națiune, naționalism, rasism, discriminare, stereotip, prejudecată
- Să valorifice educația interculturală în evitarea conflictelor
- Să formeze competențe de comunicare și dialog intercultural eficient.

VI. Strategii didactice de predare-învățare:

Prelegere cu activități interactive, utilizarea filmelor didactice, comunicări, mese rotunde, simulare de situații, analize de conținut, studii de caz, problematizarea, prezentarea etc.

VII. Strategii didactice de evaluare:

În procesul de formare profesională continuă, în contextul structurării procesului de învățământ pe module axate pe competențe, se utilizează o gamă largă de modalități de evaluare:

- Elaborarea studiilor de caz privind asigurarea drepturilor copilului, în baza propriilor observări;
- Analiza studiilor caz din rapoarte și mass-media, făcând referire la cadrul legal și instituțional internațional și național de respectare a drepturilor copilului;
- Elaborarea de prezentări, după algoritm elaborat de formabili, privind esența unui drept sau a unui grup de drepturi;
- Elaborarea proiectelor de activități de învățare a drepturilor copilului în baza unor indicatori/ criterii elaborate de către formabili;

- Formularea de argumente pentru combaterea prejudecăților existente referitoare la drepturile copilului;
- Eseuri tematice în baza cercetării unor surse tematice;
- Elaborarea de rapoarte privind respectarea drepturilor copilului în baza unor indicatori;
- Proiecte foto-video;
- Analiza factorilor de influență;
- Desenul impactului;
- Votul cu buline pe scală cu fețe zâmbitoare;
- Linia timpului;
- Observarea sistematică a contribuției fiecărui cursant la activitățile de învățare individuale și de grup;
- Realizarea portofoliului de învățare, în care vor fi integrate produsele activităților independente și sarcinilor de lucru complementare;
- Eseu;
- Prezentarea și analiza de conținut a lucrărilor științifice;
- Analiza participării la dispute, dezbateri;
- Portofoliu;
- Elaborarea și prezentarea proiectelor etc.

VIII. Lucrul individual

Lucrul individual ghidat de cadru didactic/formator include:

- Luarea de notițe relevante/pregătirea de rezumate care denotă studierea principalelor subiecte abordate în cadrul cursului, conform bibliografiei recomandate.
- Schițarea de organizatori grafici și hărți conceptuale ale conținuturilor temelor abordate la curs (metode și tehnici, sistemul de competențe, tipuri și metode de evaluare).
- Elaborarea secvențelor didactice și proiectelor didactice ale diferitor tipuri de lecții, pentru diferite clase și unități de învățare.
- Modelarea activităților de interes comunitar pentru diferite clase și unități de învățare, inclusiv a proiectelor comunitare.
- Elaborarea probelor de evaluare bazate pe cunoștințe și pe competențe care vizează diferite unități de învățare.

Elaborarea comunicărilor tematice:

- Politica, morala și metodele de influență în societatea contemporană
- Efectuarea studiului *Mitul politic în societatea românească*
- Elaborarea eseurilor privind mass-media și politici editoriale.
- Scrierea de eseuri/ realizarea de cercetări cu referire la subiecte reliefate în cadrul cursului (teorii ale învățării și capacitățile în evoluție ale copilului, compatibilitatea legislației internaționale și naționale în domeniul drepturilor copilului, locul Educației civice în procesul de formare competențelor-cheie ale elevilor, plusvaloarea evaluării participative, roluri formative ale profesorului de Educație civică, formarea cetățeanului – produsul diferitor instituții educaționale, feedback-ul în cadrul procesului de predare-învățare-evaluare, modalități de integrare a achizițiilor altor discipline la Educația civică, relația dintre învățare și evaluare ș.a.).
- Elaborarea eseului structurat la tema *Prevenirea formării stereotipurilor și prejudecăților etnice*.

- Realizarea unei comunicări pe tema: *Integrarea socială a grupurilor etnice minoritare în Republica Moldova. Studiu de caz: Romii.*

Tematica orientativă a proiectelor

- Strategii de manipulare în sistemul sovietic
- Strategii de influență în regimurile democratice
- Mitul – formă de manipulare a opiniei maselor
- Modelarea mesajului informațional în funcție de politica editorială.
- Actualitatea Recomandări 20 (1997) a Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei către statele membre cu privire la „discursul de ură”
- Educația: dimensiuni culturale și interculturale.
- Valorificarea patrimoniului cultural prin activități extra-curriculare.

Sarcini de lucru:

- Proiectarea și realizarea acțiunilor de cooperare și parteneriat cu reprezentanți ai etniilor conlocuitoare.
- Participarea activă la manifestații de promovare a identității culturale proprii și a celorlalți.
- Identificarea istoricului și perpetuării etniilor conlocuitoare pe teritoriul RM.

Exemple:

Sarcina	Produsul preconizat	Strategii de realizare	Criterii de evaluare	Termen de realizare
Mitul conducătorului în societatea românească	Elaborarea studiului la tema indicată	Studierea critică literaturii științifice Elaborarea concluziilor	Evaluarea conținutului studiului și a prezentării în PPT	3 săptămâni
Studiu de caz: Zvonul și dezinformarea ca mijloc de influență în Republica Moldova	Elaborarea referatului	Analiza de conținut al presei periodice, posturilor de știri din RM	Evaluarea critică a conținutului referatului	3 săptămâni
Retrospectivă istorică a democrației	Comunicări	Analiza materialelor istorice	Evaluarea critică a conținutului comunicării	3 săptămâni
Descrierea specificului democratic în Marea Britanie, USA, URSS, țările din America Latină, Afganistan, Irak, Japonia.	Referate Power Point	Analiza literaturii, observații personale	Evaluarea conținutului prezentării în PPT	3 săptămâni
Evoluția procesului electoral în Republica Moldova	Comunicări	Analiza critică a evoluției procesului electoral	Evaluarea critică a conținutului comunicării	3 săptămâni
Prevenirea formării stereotipurilor și prejudecăților etnice	Eseu structurat	Analiza literaturii, observații personale, anchete și chestionare	Valoarea aplicativă a concluziilor și a recomandărilor	3 săptămâni
Integrarea socială a grupurilor etnice minoritare în	Comunicare	Analiza conținutului studiilor de specialitate, programelor TV, radio	Profunzimea abordării subiectului,	3 săptămâni

Republica Moldova. Studiu de caz: Romii.		și mass-media din RM	echidistanța și obiectivitatea, respectarea cerințelor față de redactarea comunicării	
Monitorizarea drepturilor copilului	Pregătirea raportului de monitorizare	Studierea respectării/nerespectării dreptului ales pentru monitorizare	Evaluarea conținutului studiului și a prezentării în PPT	3 săptămâni

IX. Bibliografie selectivă

Generală:

1. Aplicarea TIC în școală. Economia bazată pe cunoaștere. Guvernul României: Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale, 2012.
2. Bazele utilizării aplicațiilor pentru prezentări electronice (MS PowerPoint). Adresa Web: http://www.ecomunitate.ro/upload/instruire/pdf/Modul%205%20PowerPoint2007_RO.pdf;
3. Bocoș M. *Instruirea interactivă: repere axiologice și metodologice*. Iași: Polirom, 2013.
4. Braguța G., ș.a. Tehnologii Informaționale și de Comunicare, Îndrumar pentru lucrări de laborator, Partea I, Chișinău: CEP USM, 2013.
5. Calaraș C., *Profesiograma dirigintelui-manager al actului educativ în contextul pedagogiei umaniste*, în culegerea materialelor Conferinței Științifice Teoretico-practice ”Tehnologii educaționale moderne. Paradigma umanistă subiect-subiec al managementului culturii învățării”, UPS Ion Creangă, aprilie 2010, Chișinău, pag.127 – 135.
6. Calaraș C., Cuznețov L., *Unele aspecte epistemologice și metodologice abordate în studierea Filosofiei educației: învățământul universitar cu profil pedagogic*, în culegerea materialelor “Învățământul superior și piața muncii: conexiuni și perspective” din 21.11.2014, Chișinău: CEP. USM., 2015, p. 34-40.
7. Cartaleanu T., Cosovan O. ș.a. Formarea de competențe prin strategii didactice interactive. Ch.: Didactica Pro, 2008; 2011.
8. Cartaleanu T., Ghicov A. Predarea interactivă centrată pe elev. Ch.: Știința, 2008.
9. Codul Educației al Republicii Moldova, 2014, modificat LP138 din 17.06.16, MO184-192/01.07.16 art.401; în vigoare 01.07.16.
10. Cojocaru V., Cojocaru V. Instruire interactivă prin e-learning. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013.
11. Cojocaru V. Calitatea în educație. Managementul calității. Chișinău: Tipografia Centrala, 2007.
12. Dulu A., Utilizarea calculatorului în 7 module ECDL Complet. București: Andreco Educațional Grup, 2010.
13. Grama A., Bâcâin I., Grama C-V., ș.a. Sub Windows să învățăm Word, PowerPoint, FrontPage și Internet. România, Iași: Sedcom Libris, 2010.
14. Guțu Vl. (coord.), Chicu V., Dandara O. ș.a. Psihopedagogia centrată pe copil. Chișinău: CEP USM, 2008.
15. Nicolescu B., Transdisciplinaritate. Manifest, Editura Polirom, Iasi, 2008.
16. Oprea Cr.-L. Strategii didactice interactive. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007.
17. Patrașcu D., Crudu V., Dunas T., Ciobanu V., Cojocaru S. Standarde și standardizare în învățământ. Chișinău: Univers Pedagogic, 2006.

18. Sarivan L., Gavrilă M., Stoicescu D. ș.a. Predarea-învățarea interactivă centrată pe elev. București: Educația 2000+, 2009.
19. Sisteme informaționale manageriale expert. În: <http://www.aaai.org/AITopics/html/expert.html>, 2009. (vizitat 21.04.2016).
20. Standarde de eficiență a învățării. Chișinău: Tipografia Centrală, 2012.
21. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, 2014.
22. Strategia Moldova Digitală 2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 857 din 31.10.2013.
23. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1106 din 03.10.2016.
24. Țap E. Societatea informațională în raport cu sistemul de valori social-umane. În: Materialele Conferinței internaționale *Educația din perspectiva valorilor*. Alba Iulia, 2012.
25. Țap E. Formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul TIC din perspectiva integrării europene. În: *Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor*. Vol. XI, p.1 Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2012. pp. 73-79.
26. Țap E. Dificultăți în formarea și dezvoltarea competențelor digitale ale cadrelor didactice. În: Materialele Conferinței Științifice Internaționale Educația pentru dezvoltare durabilă: inovație, competitivitate, eficiență. Chișinău: IȘE, 2013.
27. Акиншина Л.В., Шейкер Т.Д., Современные информационные технологии в обучении. Владивосток, 2004.

Bibliografie selectivă la Educația civică:

- Afanas A., Perspectiva interculturală asupra educației. În: *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*. Chișinău, 2011.
- Barnes J.A. Sociologia minciunii. Iași: Editura Institutului European, 1998.
- Bârzea Cezar. *Cetățenie europeană*. București, Politeia, 2005.
- Boia L. Istorie și mit în conștiința românească. București: Editura Humanitas, 2010.
- Bourdieu P. Despre televiziune. București: Ed. Meridiane, 1998.
- Bruner R. Psihanaliza și societate postmoderna. Timișoara: Amarcord, 2000.
- Buzărnescu Șt. Sociologia Opiniei Publice. București: Ed. Didactică și pedagogică, 2000.
- Cartaleanu T., Cosovan O., Sclifos L., Solovei R. *Training metodologic pentru cadrele didactice de liceu*. Suport de curs. CEPD.
- Carta Consiliului Europei privind Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului (2010).
- *Cartea Mare a Jocurilor*. CIDDC, UNICEF-Moldova, 2002.
- Children’s rights. Turning principles into practice. (2000), Save the Children Sweden, UNICEF.
- coord. Cartaleanu T., Cosovan O., Goraș-Postică Compasito. Manual on human rights education for children. (2007). Council of Europe.
- *Compasito. Manual on human rights education for children*, Council of Europe, 2nd edition, 2009.
- Cum pot toți profesorii să sprijine educația pentru cetățenie și drepturile omului: un cadru pentru dezvoltarea competențelor. Consiliul Europei. Editura Universitară. București, 2013.
- *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*. CEPD. Chișinău, 2008.
- coord. Goraș-Postică V. *Competența acțional-strategică*. CEPD. Chișinău, 2012.
- *Compass: A Manual on Human Rights Education with Young People*, Council of Europe, 2002 // http://www.hrea.org/index.php?doc_id=223&erc_doc_id=1468&category_id=154&category_type=2&group=

- Constantineanu Mihai. *Ghidul responsabilului de camp*. Organizația Națională Cercetașii României, 1997.
- Cosma Traian. *Ședințele cu părinții în gimnaziu*. Idei-suport pentru diriginți. București, 2001.
- Cristea Sorin. *Dicționar de termeni pedagogici*. Chișinău, 2000.
- *Curriculum opțional pentru învățământul gimnazial (cl. VII - IX). Educație pentru Drepturile Omului. Am dreptul să-mi cunosc drepturile*. Chișinău, 2011.
- *Curriculum național Educație pentru societate, curriculumul disciplinar, ghid de implementare pentru clasele V-IX*. Chișinău, 2018.
- *Curriculum național Educație pentru societate, curriculumul disciplinar, ghid de implementare pentru clasele X-XII*. Chișinău, 2018.
- Cuznețov Larisa. *Tratat de educație pentru familie*. Pedagogia familiei. Chișinău: CEP USM, 2008.
- Declarația ONU privind educația și formarea în domeniul drepturilor omului (2011).
- *Democrația pentru toți. Educație pentru o cultură democratică*. Trad. din l. eng., Chișinău, 2005.
- *Domino. A manual to use peer group education as a means to fight racism, xenophobia, anti-semitism and intolerance*. Council of Europe, Third Edition, Revised, 2004.
- Educația civică. Curriculum modernizat pentru învățământul gimnazial. Chișinău, Editura Lyceum, 2010.
- Granaci Lidia. *Sărbători, Obiceiuri, Tradiții*. Activități extra-curriculare. Ghid pentru cadrele didactice. Chișinău, 2006.
- Ficeac B. Tehnici de manipulare. București: Ed. Nemira, 1997.
- *Jurnalul Istoriilor Umane*. Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului. Chișinău, 2004.
- Kapferer Jean – Noel. *Zvonurile*. București: Editura Humanitas, 1993.
- *Includerea socială a tinerilor*. Ghidul lucrătorului de tineret. Chișinău, 2004.
- *Istoria și teoria culturii*. Manual. Coordonator Gr. Socolov. Chișinău, 1998.
- *Învățarea centrată pe elev. Ghid pentru profesori și formatori*. Program PHARE: RO, 2005.
- *Învățarea prin cooperare*. Adaptare: CEPD. Chișinău, 2002.
- Leca Corina, Nichifor Silvia, Racu Tatiana, Secară Rodica. *Noi și Legea. Educație civică*. Ghidul profesorului, SIEDO. Chișinău, 2001.
- coord. Leca C. *Evaluarea competențelor civice ale elevilor. Exemple de bune practici*. Centrul Român pentru Educație și Dezvoltare Umană, Inițiativa pentru Justiție într-o Societate Deschisă, 2004.
- coord. Leca C. *Educație pentru democrație și drepturile omului*. Ghidul profesorului. SIEDO. Chișinău, 1998.
- *Manual pentru asigurarea calității educației pentru cetățenie democratică în școală*. TEHNE - Centrul pentru Dezvoltare și Inovare în Educație, 2005.
- Mistreanu Tatiana. *Caiete de Educația civică pentru cl. a V-a – a IX-a*. Chișinău, 2004.
- Musteață Sergiu. *Educația istorică între discursul politic și identitar în Republica Moldova*. Chișinău, Pontos, 2010.
- Moscovici S. Psihologia socială sau mașina de fabricat zei. Iași: Ed. Polirom, 1997.
- Nicolescu B., Transdisciplinaritate. Manifest, Editura Polirom, Iasi, 2008. O’Shea Karen. *Glosar de termeni privind educația pentru cetățenie democratică*. Biroul de Informare al Consiliului Europei în Moldova. Chișinău, 2005.
- Oprea C.-L. *Strategii didactice interactive*. București EDP, 2007.
- Peretti A. (coord.) Tehnici de comunicare. Iași: Ed. Polirom, 2001.

- *Predarea drepturilor copilului în cadrul disciplinei Educația civică. Material de suport.* Chișinău, 2012 // http://childrights.md/files/Predarea_Drepturilor_Copilului.pdf
- **** Project Citizen - manual pentru elevi*, Institutul Intercultural Timișoara // http://www.intercultural.ro/carti/manualul_elevului_rev.pdf
- *Sugestii pentru activitatea extrașcolară la educația civică*, Societatea Independentă pentru Educație și Drepturile Omului. Chișinău, 2005.
- *Tinerii în acțiune sau Cum să antrenăm elevii în activități de voluntariat în folosul comunității.* Sugestii pentru activitatea extrașcolară la Educația civică. Chișinău, 2003.
- Țirdea Boris, Noroc Larisa. *Politologie. Manual.* Chișinău, 2006.
- Ursu Valentina. *Didactica educației civice.* Suport de curs. Chișinău, 2005, 156 pag.
- Ursu Valentina. *Metodologia educației.* Curs universitar. Chișinău: Pontos, 2010, 300 pag.
- *Молодежь в меняющемся обществе.* В помощь дискуссии. ЮНИСЕФ, Всемирная Организация Скаутского Движения, 2001.
- *Обучение демократической гражданственности. 2001-2004.* Страсбург, 2004.

Ghiduri metodologice

- Bernat Simona–Elena. *Educație multiculturală. Ghid metodologic.* Cluj–Napoca, 2006.
- *Conceptul de contribuție civică în contextul pregătirii universitare.* Îndrumar practic privind implementarea modelului CEPO de educație civică în școală. Chișinău, USM, 2004.
- *Dezvoltare pentru viață.* Ghid. Organizația Națională a Scouților din Moldova. Coord. V. Ursu. Chișinău: Pontos, 2004.
- *Dezvoltarea deprinderilor de viața pentru prevenirea traficului de ființe umane.* Ghid. Ministerul Educației, UNICEF, Radda Barnen, CIDDC, Chișinău, 2004.
- *Domino.* Manual de educație prin grup-pereche ca mijloc de combatere a rasismului, antisemitismului, xenofobiei și intoleranței, Timișoara, 1998.
- *Educația pentru cetățenie într-o societate democratică: o perspectivă a educației permanente.* Consiliul Europei, Strasbourg, 2001.
- *Educația civică.* Ghid de implementare a Curriculum-ului modernizat pentru treapta gimnazială de învățământ. Chișinău, Editura Lyceum, 2011.
- *Educație pentru cetățenie democratică.* Ghid pentru profesori. București, AREDDO, 1999.
- *Educație în domeniul Drepturilor Omului.* Ghid pentru activități extra-curriculare. ORDSE, Chișinău, 2010.
- *Educație pentru dezvoltare.* Ghidul animatorului. CIDDC, Chișinău, 2001.
- *Educația toleranței și cetățeniei democratice prin intermediul istoriei.* Ghid pentru profesori, Editor S. Musteață, Chișinău, 2006.
- *Ghidul lucrătorului de tineret.* Consiliul Național al Tineretului din Moldova, Chișinău, 2003.
- *Ghidul educatorului de la egal la egal în prevenirea HIV/SIDA,* Chișinău, 2003.
- *Ghid de educație non-formală în domeniul sănătății.* Chișinău, 2009.
- *Ghid de monitorizare a drepturilor copilului.* UNICEF, Oak Foundation, Chișinău, 2012.
- Hadîrcă M., Cazacu T., *Adaptări curriculare și evaluarea progresului școlar în contextul educației incluzive.* Ghid metodologic. Chișinău, 2012.
- Moldovanu I. et. al., *Monitorizarea și evaluarea activităților cu tinerii. Ghid pentru tineri și profesioniști care lucrează cu tinerii.* Chișinău, UNICEF, 2006.
- *855 de Jocuri și Activități.* Ghidul animatorului, Chișinău, 2005.

- *Observații concludente: Republica Moldova*. Comitetul pentru Drepturile Copilului. CRC/C/MDA/CO/3, 2009 // http://childrights.md/files/Moldova_CRC_Concluding_Observations_FINAL_2009_ROM_reviewed.pdf
- *Recomandarea Rec. (2002) 12 a Consiliului de Miniștri către Statele membre cu privire la Educația pentru cetățenie democratică* // <http://www.coe.ro/recomandare.pdf>
- Racu Tatiana. *Formarea competențelor civice la elevi*, Ghid practic, Chișinău, 2010.
- Romanciuc Silvia. *Drepturile omului la lecții și în viață*. Ghidul dirigintelui. Chișinău, 2008.
- Roegiers X. *Manualul școlar și formarea competențelor în învățământ*, 2001 // www.proeducation.md
- Sclifos L., Goraș-Postică V., Cosovan O. et al. *O competență-cheie: a învăța să înveți. Ghid metodologic*. CEPD, Chișinău, 2010.
- Solovei R., Eșanu R. *Școala și comunitatea :Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar*. Chișinău, Știința, 2007.
- *Standarde de competență – instrument de realizare a politicilor educaționale*. Chișinău, 2010.
- *Гражданское образование*. Пособие для педагогов и работников образования. Страсбург, 2000.

Studii, cercetări

- *Adevărul vorbit de copii*. Raportul copiilor despre respectarea Convenției privind Drepturile Copilului în Republica Moldova, Chișinău, 2009.
- Barbăroșie A., Gremalschi A., Jigău I. et al. *Educația de bază în Republica Moldova din perspectiva școlii prietenoase copilului*. Studiu, IPP, Chișinău, 2009.
- *Educația pentru formarea deprinderilor de viață: condiții, probleme, resurse și oportunități de realizare*, Chișinău, 2003.
- *Raportul Național al dezvoltării umane. Republica Moldova 1999. Tranziția și securitatea umană*. PNUD Moldova, 1999.
- *Sănătatea și dezvoltarea tinerilor*. Studiu de evaluare a cunoștințelor, atitudinilor și practicilor tinerilor, Chișinău, 2005.
- *Situația copiilor rămași fără îngrijire părintească în urma migrației*. Raport de studiu. UNICEF, Chișinău, 2006.
- Silistraru Nicolae, *Valori ale educației moderne*. Chișinău: Editura Combinatului Poligrafic, 2006.
- *Situația copiilor rămași fără îngrijire părintească în urma migrației*. Raport de studiu, Chișinău, 2006.
- *Tinerii evaluează participarea*. Raport de evaluare a participării tinerilor în Republica Moldova, UNICEF, EYE Moldova, Chișinău, 2004.
- *Tinerii din Moldova. Soluția pentru obiectivele de dezvoltare ale mileniului*. Reprezentanța ONU în Republica Moldova, Chișinău, 2003.
- Ursu Valentina. *Valorile și competențele culturale în Curriculum și manualele de "Educație civică" pentru liceu*. În: *Cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural național și universal în sistemul educațional*. Culegere de studii. Chișinău: „Garomont-Studio”, 2016, p. 122-131.
- Ursu Valentina, Becciu Ion. *Oportunități pentru evoluția domeniului educației non-formale în Republica Moldova*. În: *Probleme actuale ale științelor socioumanistice: 75 de ani de la fondare: Materialele conferinței științifice a studenților și masteranzilor UPS „Ion Creangă” / coord. șt.: Racu Igor; col. red.: Perjan Carolina [et al.]*. Chișinău: S. n., 2015 (Tipogr. UPS „Ion Creangă”), p. 25-29.

- Ursu Valentina. Paradigma culturală în formarea inițială și continuă a cadrelor didactice. În: *Eficiențizarea învățământului - vector al politicilor educaționale moderne*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 11–12 decembrie 2014. Partea a II-a. Coord. științ. L. Pogolșa, N. Bucun, red. resp. S. Luca, p. 361-364.
- Ursu Valentina. Voluntariatul – oportunitate în pregătirea tinerilor pentru viață. În: *Educație pentru dezvoltare durabilă: Inovație, Competitivitate, Eficiență*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 18–19 oct. 2013. Chișinău: Tipog. Print-Caro, 2013, p. 724-730.
- Ursu Valentina. O Strategie Națională în domeniul Educației civice – imperativ pentru Republica Moldova. În: *Tehnologii educaționale moderne. Paradigma umanistă subiect-subiect al managementului culturii învățării*. Chișinău, 2010, p. 152-154.
- Ursu Valentina. *Formarea inițială și continuă a specialiștilor în domeniul Educație civică: o perspectivă de analiză*. În: Alternativa XXI, nr, 1, 2009, pag. 4-5.
- Ursu Valentina. *Educația pentru cetățenie democratică: componente, factori, finalitate*. În: Educația toleranței și cetățeniei democratice prin intermediul istoriei. Ghid pentru profesori, Chișinău: Cartdidact, 2006, pag. 23-29..
- Ursu Valentina. *Sugestii și secvențe privind educația toleranței și cetățeniei democratice*. În: Educația toleranței și cetățeniei democratice prin intermediul istoriei. Ghid pentru profesori, Chișinău: Cartdidact, 2006, pag. 91-104.
- Ursu Valentina. *Contribuția organizațiilor obștești în formarea civică a tinerilor*. În: Educația morală. etică și spirituală în contemporaneitate. Chișinău, 2004, pag. 272-275.
- Ursu Valentina. *Considerații privind interpretarea termenului „educație civică” de-a lungul istoriei*. În: Probleme ale științelor socio-umanistice și modernizării învățământului, Chișinău, UPS „Ion Creangă”, 2004.
- *Viața în ochii copilului*. Raportul copiilor despre respectarea Convenției privind Drepturile Copilului în Republica Moldova, Chișinău, 2008.
- Урсу Валентина. *Некоторые аспекты деятельности молодежных неправительственных организаций Республики Молдова в 90-е гг. XX – нач. XXI вв.* / в: Научное наследие М.Е.Евсевьева в контексте национального просветительства Поволжья, Саранск, 2004, стр. 90-94.

Surse Web

- www.mecc.gov.md
- www.unicef.org
- www.unesco.org
- www.ise.md
- www.cntm.md
- www.youth.md
- www.worldscout.org